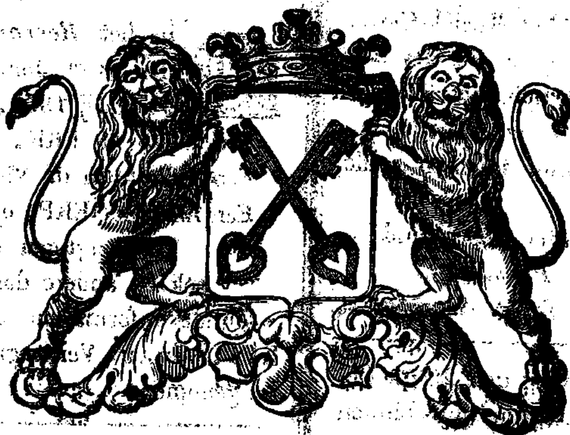
1851. N°. 15[illegible]

LEYDSCHE COURANT.

De Courant wordt Maandag, Woensdag en Vrijdag uitgegeven. Die van Maandag komt uit Zaturdag Avond.

MAANDAG, 29 DECEMBER.

De Prijs der Courant is f 12 in het jaar; de afzonderlijke nommers worden tegen 10 Centen afgegeven.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

LEYDEN, 27 December.

Zitting van den Gemeenteraad van heden.

Afw. de Heeren Mr. J. C. Bucaille, Mr. H. Cock, S. L. le Poole, D. W. Baron Taets van Amerongen, Mr. H. Gevers, B. F. Krantz, Mr. N. Olivier en Mr. N. Sikkel Groos.

De Notulen van de vorige Vergadering zijn gelezen en goedgekeurd.

De Burgemeester heeft overgelegd diverse stukken, welke, ter inzage van de leden, in de leeskamer stillen worden nedergelegd.

De Burgemeester brengt in behandeling de Instructie van den Ontvanger. En nadat 2 artikelen dezer Instructie waren aangenomen, is ter bekorting der deliberatien over dit onderwerp, op het voorstel van den Heer van der Boon Mesch, besloten de leden uit te noodigen hunne verdere opmerkingen op dit onderwerp aan de Commissie mede te deelen, die daarna later de redactie zal wijzigen.

De Burgemeester brengt hierna in deliberatie het voorstel van de Raadsleden Leembruggen en Olivier, tot afschaffing der Broodzetting, en heeft de Vergadering na deliberatie zich met dit voorstel niet kunnen vereenigen, zijnde hetzelve verworpen met 13 tegen 3 stemmen, hebbende de Heer van der Hoeven de Vergadering inmiddels verlaten.

Voor hebben gestemd de HH. Leembruggen, de Moen en Adriaans.

— Naar men verneemt, heeft Z. M. den Wel-Eerw. zeer Gel. Heer Dr. J. A. Buddingh, Predikant te Batavia, thans met verlof in Nederland, benoemd tot Inspecteur-Generaal over de Protestantsche kerken en het schoolwezen in Neêrlandsch-Indië, werwaarts hij spoedig zal vertrekken.

— De Raad der gemeente Alphen heeft besloten dat aldaar wekelijks eene markt zal worden gehouden, en wel des Woensdags.

— Wij vernemen dat de steurharing visscherij, te Katwijk aan Zee, dit jaar met beter uitslag is gedreven dan in het vorige; zijnde er in 1850 door 38 vaartuigen gevangen 3,589,180 steurharingen en in 1851 door 41 vaartuigen 5,000,400; zoodat dit jaar de vangst met drie vaartuigen meer, een getal van 1,411,220 steurharingen meerder heeft bedragen dan in 1850.

's GRAVENHAGE, 27 December.

Z. M. heeft benoemd tot Ridders der Orde van den Nederl. Leeuw den met den 1sten Januarij aanstaande op pensioen gestelden Kapitein-Luitenant ter Zee C. J. Eeg, gewezen-Kommandant van 's lands brik de Pijl, en den Luitenant ter Zee der 2de klasse H. D. Slegt, alsnog dienende op gemelden bodem, ter zake van de door hen, in 1848, verleende krachtdadige bescherming aan de Nederl. besturen en de blanke bevolking van St. Martin en St. Eustatius bij gelegenheid van een uitgebarsten oproer op de naburige Fransche eilanden.

— Z. M. heeft benoemd tot Kantonregters te Breda en Maastricht, Mrs P. Gouverneur en O. W. D. Daems, thans plaatsvervangende Kantonregters aldaar.

— Onder dagteekening van den 21sten, heeft Z. M. de Koning een besluit genomen, betreffende de uitgifte der *Nederl. Staats-Courant*, in te gaan met den 1sten Januarij 1852. De prijs dier Courant, met het daarbij behoorende *Bijblad* wordt vastgesteld op f 30 in het jaar. Die van de Courant alleen op f 20 in het jaar, en die van het *Bijblad* alleen op f 15 in het jaar. Abonnementen voor drie, twee of eene maand worden naar evenredigheid berekend. Voor afzonderlijke nommers der Courant, of afzonderlijke bladen van het *Bijblad*, wordt de prijs vastgesteld op 10 cents. De uitgifte van Courant en *Bijblad*, hetzij te zamen, hetzij elk afzonderlijk, benevens de invordering van het verschuldigde, wordt opgedragen aan het postwezen, hetwelk de ontvangsten deswege aan de comptabiliteit der *Staats-Courant* zal verantwoorden.

— Zoo wel gisteren als heden zijn er buitengewone vergaderingen van den Raad van Ministers gehouden.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Zitting van Dingsdag 23 December.

Heden is het Vde Hoofdstuk (*Binnenl. Zaken*) met algemeene stemmen aangenomen. Sommige leden hebben onderscheidene opmerkingen in 't midden gebragt of ophelderingen gevraagd, overeenkomende met het deswege verhandelde in de Tweede Kamer. De Minister van Binnenl. Zaken heeft op een en ander geantwoord, aan welke rede wij over de belangrijkste punten 't volgende ontleenen, waaruit tegelijk de strekking van het aangevoerde door de leden zal kunnen blijken.

De eerste spreker (de Heer de Kempenaer) had opgemerkt, dat er bij de begrooting van dit hoofdstuk eene neiging zou zijn waar te nemen van verhooging der uitgaven. De Minister antwoordt dat het gevolgde stelsel hierop neder komt: bezuiniging aanbrengen in zoo ver de publieke dienst en het algemeen belang er niet door lijdt; verhooging bewerkstelligen, waar het publiek belang dit eischt.

Omtrent de vervaardiging der geologische kaart heeft de Minister opgemerkt dat de kennis van onzen bodem eene behoefte is en, zeer groote en goede gevolgen kan hebben. Sedert jaren wordt daar naar verlangd; en in den tegenwoordigen staat onzer financiën, mogt zoodanige uitgaaf, die nog meer practisch nut kan hebben dan de statistiek der bevolking, niet langer achterwege blijven. Het is een geheel nieuw veld, in ons Vaderland naauwelijks ontgonnen, en waaromtrent zelfs aan onze Hoogescholen, bij gebreke van nasporingen geen onderwijs wordt gegeven, ten aanzien van onzen eigen bodem.

Op den aandrang tot aanbieding eener nieuwe wet op de Militie, zegt de Minister dat hij doordrongen is van het nut daarvan; hij zal doen wat hij kan; maar men vergete niet dat er nog zoo veel te regelen is ten gevolge van wat vroeger verzuimd is. Geneeskundige maatregelen, Onderwijs, en wat niet al meer, en dat alles behoort bij Binnenl. Zaken, een depart. met zooveel werkzaamheden overladen, en dat bovendien dagelijks deel moet nemen aan de prov. en gemeentelijke wetgeving. Bij die taak nog maandelijks eene nieuwe wet aan te bieden is inderdaad eene onmogelijkheid. Geleidelijk zullen al die belangen achtervolgens verzorging en regeling bekomen.

Omtrent de opheffing van het Instituut zegt de Minister, die hier wel eigen ondervinding zou mogen inroepen, maar dit niet doet, dat hij vroeger nog nimmer een lid van het Instituut heeft gesproken, die niet omtrent die opheffing van zijn advies was.

Ten aanzien eener wet op het Onderwijs werd op dit punt door den Heer de Brauw eenige aanmerkingen gemaakt, en werd het door den Heer van Nispen ter behartiging aanbevolen. De Minister heeft den Heer de Brauw beantwoord, vooreerst dat de vrijheid van onderwijs alléén, zonder de wettelijke regeling, niet kan plaats hebben; het eene moet met het andere zamengaan; ten andere, dat men het stelsel der wet van 1806 niet moet vermengen met de Reglementen ter uitvoering; dat de gemakkelijkheid in het verleenen van dispensatiën sedert eenige jaren merkelijk verminderd is; dat aan de waarborg voor de bekwaamheid der onderwijzers in geenen deele wordt te kort gedaan; dat evenwel niet altoos het vergelijkend examen noodzakelijk is; dat overigens de vervulling van de vacante scholen in allen geval niet ligt binnen het bereik van den Minister. Den tweeden spreker, die de zaak van 't onderwijs als eene eerste zorg aan den Minister ter behartiging heeft aanbevolen, antwoordt hij, dat deze zich in dat vertrouwen niet te leur gesteld zal zien.

Zitting van Woensdag 24 December.

In deze zitting zijn de beraadslagingen voortgezet over de ontwerpen van wet, uitmakende de Staatsbegrooting voor den jare 1852.

Hoofdstuk VI (*Hervormde Eeredienst enz.*) en Hoofdstuk VII (*R. Kath. Eeredienst*) zijn met algemeene stemmen aangenomen.

Over Hoofdstuk VIII (*Marine*) heeft eene langdurige beraadslaging plaats gehad. Bij stemming is het Hoofdstuk aangenomen met eene meerderheid van 32 tegen 4 stemmen.

Hoofdstuk IX A (*Nationale Schuld*) en Hoofdstuk IX B (*Financien*) zijn met algemeene stemmen aangenomen.

Hoofdstuk X (*Oorlog*) heeft tot eenige beraadslagingen geleid. — De Minister heeft, ter beantwoording van den Heer d'Ablaing van Giessenburg, te kennen gegeven, dat het leger, hoe ook tot zijn groot leedwezen gereduceerd, voor eene spoedige ontwikkeling vatbaar is, en dat het niet lang zou duren, of onze artillerie zou op eene vrij aanzienlijke hoogte kunnen worden gebragt. De Minister van Binnenl. Zaken is bijzonder opgekomen tegen eene opmerking van den Heer d'Ablaing van Giessenburg, dat er welligt op mindere eensgezindheid dan vroeger zou kunnen worden gerekend. De Minister antwoordde, dat er verschil van denkwijs kan bestaan, doch dat het Gouvernement zich overtuigd houdt, dat er minder oneenigheid gevonden

wordt, dan op eenig tijdstip onzer vroegere geschiedenis. — Ten slotte is het Hoofdstuk aangenomen met 33 tegen 2 stemmen.

Hoofdstuk XI (*Kolonien*) is, na beraadslaging, aangenomen met 32 tegen 2 stemmen.

Hoofdstuk XII (*Onvoorziene uitgaven*) is aangenomen met algemeene stemmen.

In de avond-zitting is de wet op de middelen overwogen. De Minister van Financien heeft op de aanmerkingen van enkele leden te kennen gegeven, dat het óok hem leed is geweest, dat de voordragten der Regering, voor de wijziging van het stelsel van belastingen, nog niet zijn overwogen; daar hij bij dezelve volhardt, en ze uit al zijn vermogen zal verdedigen. Het belasten van koloniale voortbrengselen, als b. v. van de koffij, heeft de Minister ernstig afgeraden, als zeer nadeelig voor den groot- en klein-handel; — als drukkende op eene behoefte ook voor de minvermogenden, en als kunnende leiden tot belangrijke misrekening, daar eene dergelijke belasting, naar zijne schatting, te naauwernood eene bate van vier tonnen gouds zoude kunopleveren.

De wet op de middelen, is vervolgens door al de leden behalve den Heer Sasse v. IJsselt, aangenomen.

Vervolgens zijn de wetten tot bekrachtiging van provinciale belastingen aangenomen.

Daarop zijn de beraadslagingen geopend over het ontwerp voor de goedkeuring van het verdrag ter wering van den sluikhandel op de Pruissische grenzen. Te dien aanzien heeft de Heer v. Rijckevorsel aangemerkt, dat, daar dit verdrag in verband staat met het verdrag tot aansluiting der spoorwegen, het wenschelijk zou zijn, dat aan de Kamer mededeeling kon worden gedaan van den stand der onderhandelingen.

De Minister heeft zich daartoe bereid verklaard, daarbij erkenende, dat Pruissen van het verdrag wegens den sluikhandel eene voorwaarde heeft gemaakt voor de aansluitingen, en hij heeft daarbij verklaard, dat thans onzerzijds is toegegeven aan de inkorting van de wijdte der spoorregels.

Is besloten om den Minister tot de bewuste mededeeling uittenoodigen. Deze kon echter toen niet plaats hebben, omdat de bureaux reeds gesloten waren, en dus de vereischte bescheiden ontbraken.

Daarop is de Zitting opgeheven tot Zaturdag ochtend.

Zitting van Zaturdag 27 December.

In deze zitting is het Tractaat met Pruissen tot wering van den sluikhandel aangenomen met 26 tegen 4 stemmen.

Aan de orde zijn de beraadslagingen over het Tractaat met België, waaromtrent de Minister van Buitenl. Zaken voorstelt over te gaan tot een Comité-Generaal.

Daarna is de Kamer tot nadere bijeenroeping opgeheven.

ROTTERDAM, 25 December.

Als voorbeeld eener voorspoedige reize, valt op te merken, dat het nieuw gebouwde barkschip Juno, in Brouwershaven binnen, reederij HH. C. Vlierboom en Zn., gevoerd door Kapt. Rijn van Alkemade, de uit en te huis reis naar Batavia, heeft gedaan in 6 maanden en 27 dagen; de snelheid van dit schip moet verbazend zijn; hebbende 85 dagen te huis reis, en zijnde meer dan 90 schepen vooruitgeloopen.

AMSTERDAM, 25 December.

Met zeer veel genoegen zal hier worden vernomen, dat bij de vereeniging Hulpbetoon, aan eerlijke en vlijtige armoede van H. M. de Koningin-weduwe de gewone jaarlijksche gift van *f* 300 is ingekomen.

— Zondag in den vroegen avond, is het een der broeders Putting, alhier in de cellulaire gevangenis gedetineerd, onder beschuldiging van het vervaardigen van valsche coupons, gelukt, uit zijne cel te ontsnappen. Te 5 ure bevond hij zich nog aldaar, en te 7 ure, toen men hem zijn avondbrood wilde brengen, was hij verdwenen. De ontsnapping heeft niet door middel van braak plaats gehad, hebbende de gevangene de deur zijner cel, welke deur op dagslot was, weten te openen, waarop hij langs een in de nabijheid dier cel zich bevindenden trap op de wandelplaats is geraakt. Van daar moet hij de schutting zijn overgeklommen en door eene andere deur, of hek, op het terrein voor den ringmuur zijn gekomen, welken ringmuur hij, naar het schijnt, door middel van eenige voorwerpen, welke hij daar of elders moet hebben gevonden, heeft bestegen, waarna het hem gelukt is langs de buitenzijde zich af te laten. Naar wij vernemen, zijn reeds en worden nog de noodige pogingen in het werk gesteld om den vlugteling op te sporen.

De voortvlugtige is Donderdag ochtend vrijwillig teruggekomen en weder opgesloten.

EDAM, 25 December.

Alhier is eene afdeeling tot stand gekomen van het Patronaat verbonden aan het Protest. Landbouwkundig Gesticht te Montfoort, voor verwaarloosde kinderen van beiderlei kunne.

LEEUWARDEN, 22 December.

De Ned. Herv. gemeente te dezer stede had gisteren het genoegen te vernemen, dat Diakenen, dezer dagen, gelijk in 1849 en 1850, van een onbekend menschenvriend, als eene bijdrage tot vermeerdering van het fonds, tot ondersteuning van deugdzame behoeftige leden, wederom de aanzienlijke gift van *f* 1000 had ontvangen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

ENGELAND.

LONDEN, 24 December.

Lord Palmerston, Minister van Buitenl. Zaken, heeft zijne betrekking nedergelegd en is vervangen door Lord Granville, Ondervoorzitter van het bestuur der handelsaangelegenheden en als zoodanig lid van het Kabinet. Men weet de regte reden van zijne aftreding niet, maar beschouwt die als een blijk van toenadering der Regering tot de heerschende staatkunde op het vaste land. De *Times* bevat daaromtrent het volgend artikel:

Het is eene gebeurtenis van het uiterste gewigt, zoowel voor de duurzaamheid van het Ministerie als voor de buitenlandsche belangen van Groot-Britannië, in den thans zoo hagchelijken staat der Europesche aangelegenheden. Wanneer de redenen dezer beslissende gebeurtenis meer volledig aan het land worden blootgesteld, zal het, gelooven wij, blijken dat zij voor de waardigheid van de Raadslieden der kroon en voor de duurste belangen des lands noodzakelijk was. De Regering kon niet langer onverschillig blijven bij het feit, dat zij onder de leiding onzer buitenlandsche aangelegenheden door Lord Palmerston, in Europa blijkbaar geen enkelen bondgenoot, ja, gelijk sommigen meenen, geen enkelen vriend had. Wat ons aangaat, wij hebben reeds lang betoogd, dat de staatkunde van Lord Palmerston, voor ons land en voor andere landen, vooral in den tegenwoordigen toestand van Europa, nadeelig en gevaarlijk was. Zelfs de liberale partij kon van zijne bemoeijingen tot ondersteuning en verbreiding der constitutionele regeringsbeginselen niet veel goeds verwachten, want zijne laatste daad was, naar wij meenen te weten, de verklaring dat hij den coup d'état te Parijs ten volle goedkeurde. Zijne ambtgenooten hebben ten laatste, den invloed van partijbelangen, persoonlijke betrekkingen en langdurig verkeer overwinnende, erkend dat zij het niet voor de kroon en voor de natie konden verantwoorden, dat de portefeuille van buitenlandsche zaken langer in handen van Lord Palmerston bleef; en eene andere betrekking in het Staatsbestuur, zoo zij hem aangeboden is, werd door hem afgewezen. Zijn opvolger, een nog jeugdig Staatsman, heeft reeds het vertrouwen en den lof des lands verworven, en zijne benoeming zal ongetwijfeld met groot genoegen vernomen worden door de Regeringen, wier belang even als het onze, van de verdediging der algemeene beginselen van vrede en wettigheid onafscheidelijk is.

— Volgens een door de *Lloyds* openbaar gemaakten staat, zijn van den 1[sten] Januarij 1847 tot den 31[sten] December 1850, 13,510 ongelukken ter zee gebeurd; dat is, 3377 elk jaar, 65 voor elke week, en 9 voor elke dag. Onder deze ongelukken zijn ook die van weinig belang opgegeven.

— Ruim vijftienhonderd inwoners van Southampton, waaronder velen uit de arbeidende klasse, hebben, ten gevolge eener inteekening, den Lord-Mayor R. Andrews een prachtig zilveren tafelservies vereerd, welks waarde op ruim honderd guineas geschat wordt.

FRANKRIJK.

PARIJS, 25 December.

Bij een besluit van den President, is eene som van 5 millioen fr. aangewezen tot vergoeding der schade, aan de eigendommen gedurende de gevechten alhier van Februarij en van Junij 1848 toegebragt.

— De Voorzitter blijft tegenstand ondervinden van den kant der gematigde Republikeinsche Geestelijken, waartoe de Heer Sibour, Aartsbisschop van Parijs, behoort, en van de gematigde Protestanten, die eenigermate door den Heer Coquerel worden vertegenwoordigd. De Aartsbisschop moet schriftelijk hebben geweigerd, het Pantheon te aanvaarden, op grond, dat Christus niet kan worden verheerlijkt in een gebouw, 't welk de asch bevat van Voltaire en Rousseau, en ontwijd is geworden door het stoffelijke overblijfsel van eenen Marat. — Den Heer Coquerel legt men de navolgende woorden in den mond: »Ik heb vroeger, even als de Heer de Montalembert, het Elysée-National ondersteund; maar ik verzet mij thans tegen hetzelve. Ik kan de stem van mijn geweten niet tot zwijgen brengen, als er spraak is van het breken van plegtig bezworen eeden."

— In den laten avond van 22 dezer, deed de President eene wandeling over de boulevards, onder geleide van een detachement kurassiers. Hij werd levendig begroet, maar niet met geschreeuw. Zijne Ministers, gedachtig aan de gemotiveerde stembiljetten der demagogen, zijn zeer tegen die wandeltogten.

— In de laatste dagen vóór de volksstemming is in de meeste departementen van overheidswege eene telegraphische depêche bekend gemaakt, inhoudende dat de geldboeten opgelegd wegens overtreding der verordeningen op het boschwezen, houtdieverij enz., geheel werden kwijtgescholden.

— Volgens de laatste berigten waren in 31 departementen, waarvan 22 volledig, de stemmen uitgebragt als volgt: 6,011,000 *ja*, 709,000 *neen*.

— In het departement van de Seine hebben van de 391,265 kiezers 296,250 hunne stem uitgebragt, 196,796 voor en 95,575 tegen, terwijl 1817 stembiljetten nietig verklaard zijn. Bij de opening der processenverbaal van de zeemagt, zijn bevonden 14,280 stemmen voor en 4875 tegen, terwijl 407 zich van stemming onthouden hadden.

— In Lyon waren 20,708 billetten met *ja* en 10,725 met *neen* ingevuld; te Croix Rouse hadden 3,086 voor en 3,271 tegen gestemd.

— Te Marseille hebben 16,727 kiezers voor en 3,313 tegen gestemd, terwijl ongeveer de helft der kiezers, voor een groot deel legitimisten, zich van de stemming hebben onthouden. Men weet nog slechts van ééne stad waar de meerderheid tegen de Regering gestemd heeft, de fabriekstad Mulhausen in den Elzas, waar 1800 tegen hebben gestemd en 1688 voor. In verschei-

den gemeenten van het departement van de Herault, waar laatstelijk grove wanordelijkheden voorgevallen waren, is de stemming door den bevelvoerenden Generaal, in het belang der orde, tot een nader te bepalen tijdstip uitgesteld.

— Marseille zal door den President met eene beurs en met eene nieuwe kerk worden begiftigd.

— In het zuiden des lands staan de dagbladen thans onder eene zeer strenge censuur. Eerst werden in die bladen ledige vakken aangetroffen, soms gevuld met vertelseltjes uit kinderboekjes; thans echter is dit niet meer geoorloofd; het geheel blad moet gevuld zijn, en mag geene aardigheden meer bevatten!

SPANJE.

De Koningin is in den morgen van den 20sten December van eene Prinses bevallen.

— Den 15den heeft de Koningin van Portugal de Cortes geopend, bij welke gelegenheid zij aankondigde, dat er eene verandering in die artikelen der Staatsregeling zou worden gebragt, welke bleken niet voldoende te zijn voor de beginselen, waarop de Staatsregeling de representative monarchie heeft willen grondvesten. Ook zou er een zuiniger Staatshuishouding worden ingevoerd en maatregelen worden genomen tot bevordering der inwendige welvaart, bijzonder door het aanleggen van eenen spoorweg naar de Spaansche grenzen.

ITALIE.

ROME, 13 December.

De Paus heeft gisteren onverwachts een buitengewoon Consistorie bijeengeroepen, waarin, naar men meende, beraadslaagd was, over te nemen maatregelen van voorzorg met betrekking op de mogelijke gebeurtenissen in naburige Staten. Ook zou er gehandeld zijn over een adres van gelukwensching aan den Franschen President.

— De Generaal Gemeau heeft zich bij den Paus vervoegd, om hem verslag te doen omtrent de stemming der Fransche troepen in Italie.

— Daar eenige Engelschen, zoo men zegt, opruijende geschriften en anti-Katholieke tractaatjes aangebragt hadden, die door de geheime policie ontdekt werden, is thans aan alle ambtenaren bij de tolkantoren een bevel gezonden, waarbij hun op straffe van afzetting en gevangenis ten pligt gesteld wordt om de goederen van alle aan de grenzen aankomende vreemdelingen aan een voorloopig gestreng onderzoek te onderwerpen, ze te plomberen en onder geleide van gewapende tolbeambten verder te zenden. Te Rome zelf zullen alle aankomende vreemdelingen, zonder onderscheid van rang en stand, onmiddelijk naar het hoofdtolkantoor gebragt en hunne goederen naauwkeurig onderzocht worden, terwijl men vroeger aan de hier aankomende familien vergunde, om hare goederen eerst nadat zij in een hôtel intrek genomen hadden, te laten visiteren. Wanneer de nieuwe voorschriften met naauwgezetheid worden nageleefd, dan zullen de vreemdelingen aan onnoemelijke onaangenaamheden blootstaan, en vele van het bezoeken van Rome afgeschrikt worden.

BEIJEREN.

Z. M. de Koning heeft te Munchen eene instelling gegrondvest, die den naam van *Maximiliaan's Kers-stichting* dragen zal en ten doel heeft, om jaarlijks op kers-avond aan de armste en braafste kinderen der stad en uit de voorsteden, vooral weezen, nuttige geschenken te geven. De Koning heeft daartoe 300 fl. gezonden, en deze som zal zoo lang worden gegeven, totdat het kapitaal, tegen 4 pCt. jaarlijks 300 fl. rente geeft.

PROGRAMMA van Teylers Godgeleerd Genootschap voor den jare 1852.

De Leden van Teylers Godgeleerd Genootschap hebben besloten de volgende nieuwe prijsvraag uit te schrijven.

Opmerkelijk is de verschillende waardering, die de Theologie als wetenschap in den loop der tijden heeft ondergaan. Terwijl zij in de middeleeuwen als Koningin op het gebied der wetenschap heerschte en onbetwist den eersten rang bekleedde, is zij, sedert de herleving der letteren, in gelijken rang met de overige wetenschappen gesteld. Zelfs hebben zich van tijd tot tijd en vooral in de jongst verloopen dagen stemmen verheven van hen, die haar geheel uit de rij der wetenschappen zochten te verdringen: 't zij zij meenden, dat de onderscheidene bestanddeelen der Theologie weder in andere vakken van menschelijke kennis, waartoe zij oorspronkelijk behooren, moesten opgenomen worden; 't zij zij haar nog als aanleiding tot het bekleeden van het predik-ambt, als eene soort van kunst-theorie, wilden laten gelden. Teylers Godgeleerd Genootschap wel overtuigd, dat deze verschillende waardering der Theologische wetenschap geenszins toevallig is, maar een' diepen grond heeft en met andere verschijnselen op het gebied des geestes naauw zamenhangt, en meenende bovendien, dat een onderzoek van het wezen der Theologie als wetenschap en van de betrekking, waarin zij staat tot andere wetenschappen, allezins tijdig mag geacht worden, stelt daarom de navolgende vragen ter beantwoording voor:

1°. Waarin bestaat het eigenlijk wezen der Godgeleerdheid (Theologie) als wetenschap, en in welke betrekking staat zij tot Godsdienst en Christendom?

2°. Hoe heeft men de verschillende waardering, die de Godgeleerdheid op onderscheidene tijden ondervonden heeft, te verklaren?

3°. Behoort de Godgeleerdheid, uit haren aard en van wege hare betrekking tot andere vakken van menschelijke kennis, tot den kring der wetenschappen, welker aankweeking en handhaving het doel is der inrigtingen voor Hooger onderwijs (Universiteiten)?

4°. Zou de Godgeleerdheid zonder nadeel alleen in afzonderlijke daartoe bestemde inrigtingen (Seminariën) kunnen beoefend en onderwezen worden, of moet men èn om haar zelve èn om de andere wetenschappen, het veeleer wenschelijk achten, dat zij als wetenschap, en ook als vak van onderwijs, aan de Universiteiten gehandhaafd worde?

Voorts is besloten de onbeantwoord geblevene prijsvraag voor 1850 nogmaals voor te stellen. Zij luidt aldus:

Teylers Godgeleerd Genootschap vestigde in 't jaar 1805, door het uitschrijven van eene prijsvraag, de aandacht der Christelijke wereld op de dienst, die de zendeling-genootschappen in de twee jongstverloopene eeuwen aan de voortplanting des waren Christendoms gedaan hebben, en op de vrucht, die men van de toen werkzame zendeling-genootschappen te dezen opzigte had te verwachten." De bekende verhandeling van den kundigen Haafner mogt destijds de eer der bekrooning wegdragen.

Het verloop van vele jaren, de groote vorderingen, die de arbeid der genoemde genootschappen in dien tijd gemaakt heeft, de veranderingen, die ten gevolge daarvan in de heerschende denkwijze over dit werk zijn gekomen, en het nog bestaand verschil van gevoelen over de vraag, van wie het moet uitgaan, en door welke middelen het moet worden bevorderd, dit alles maakt eene hernieuwde grondige behandeling van dat hoogst belangrijk onderwerp allezins wenschelijk en nuttig. Teylers Godgeleerd Genootschap meent althans in den geest en naar de behoeften van onzen tijd te handelen, wanneer het, in overeenstemming met datgene, wat het reeds bij de uitgave der Verhandeling van den Heer Haafner zich voorbehield, de aandacht der Christelijke wereld andermaal bij dit onderwerp bepaalt, door het uitschrijven van de volgende prijsvraag:

Hoe blijkt, zoo wel uit de doorgaande leer des Nieuwen Verbonds, als uit de stellige uitspraken van Jezus en de Apostelen, dat de uitbreiding des Evangelies onder de niet-Christelijke volken (propagatio) een wezenlijke en kenmerkende grondtrek is der kerk, door Christus gesticht, en dus als eene heilige verpligting op hare afzonderlijke leden rust? Wat valt hieruit op te maken aangaande het aandeel, dat de kerk of de gemeente aan dit werk nemen moet? Welke is de slotsom van een naauwkeurig onderzoek, naar 't geen door de zendeling-genootschappen van vroeger en later tijd ter uitbreiding des Evangelies onder Joden, Mohammedanen en Heidenen gedaan is en nog gedaan wordt? En welke onderrigtingen, waarschuwingen en opwekkingen geeft het beredeneerde aan de hand omtrent de meest geschikte middelen, om het voorgesteld doel onder de genoemde volken te bereiken?

De prijs is een gouden penning van *f* 400.—. De verhandelingen moeten in het Nederduitsch Latijn, Fransch, Engelsch of Hoogduitsch zijn geschreven, en verder onder de gebruikelijke voorwaarden, voor of op 1 Jan. 1853 ingezonden aan 't Fundatiehuis te Haarlem.

KERKNIEUWS.

De Breede Kerkeraad der Herv. gemeente te Harderwijk, heeft uit het volgende drietal Predikanten, DD. Slothouwer, te Huizen; Molenaar, te Scheveningen en Siblesz, te Steenwijk, den laatste beroepen.

— De Kerkeraad der Waalsche gemeente te 's Hertogenbosch heeft den 21sten uit het bekend gemaakt drietal beroepen, den Candidaat J. L. Roulet.

AKADEMIE-NIEUWS.

PROMOTIE AAN DE UTRECHTSCHE HOOGESCHOOL.

Den 22sten December de Heer B. G. H. Sträter, van Maastricht, in de Regten, met *Theses.*

PROMOTIE AAN DE GRONINGSCHE HOOGESCHOOL.

Den 20sten December de Heer R. J. P. Muller, van Zandeweer, in de Medicijnen, na verdediging zijner Dissertatie, continens: *Casum Spondii Carthrocacts.*

Denzelfden dag de Heer P. Termaate, van Doetinchem, in de Regten, met *Theses.*

Aan de bekende en onbekende Crediteuren van de onder voorregt van Boedelbeschrijving aanvaarde Nalatenschappen van wijlen GYSBERT VROMANS, overleden te *Oudshoorn*, en van zijne Huisvrouw ZWAANTJE SMIT, overleden te *Meppel*, wordt ter kennis gebragt, dat de **Rekening en Verantwoording** van die Boedels tot en met den 15den Januarij 1852, bij K. N. HENGEVELD, Candidaat Notaris te *Oudshoorn*, ter visie zal liggen, waarna, ingeval er geen verzet plaats vindt, tot de uitbetaling zal worden overgegaan voor zooverre het saldo zal strekken.

NADERE OPROEPING VAN SCHULDEISCHERS.

De Schuldeischers in het Faillissement van JEAN PAUL FRANCHIMON, *Ledekant- en Kamerbehanger* en *Winkelier* te *Leyden*, welke op de 1ste Vergadering tot Verificatie der Schuldvorderingen niet zijn opgekomen, worden bij deze **Opgeroepen**, om op Woensdag 31 December 1851, des voormiddags ten half *elf* ure te verschijnen ter Vergaderkamer van de Arrondissements-Regtbank te *Leyden*, ten einde hunne Schuldvorderingen te doen verifiëren en daarna met de concurrente Schuldeischers te raadplegen en te beslissen over een **Accoord**, door den Gefailleerde aangeboden.

De Curator in genoemd Faillissement,
P. J. J. LINCKERS, *Advocaat.*

Ten Kantore van **N. NATHANS** te *Leyden* zijn te bekomen HEELE EN GEDEELTEN VAN KOOPLOTEN, voor de 216de Staats-Loterij, waarvan de *Eerste Klasse* begint te trekken op Maandag den 5den Januarij aanstaande.

• Aan het Kantoor van **D. J. LE NOBEL**, Haarlemmerstraat, Wijk VI, No. 488, te *Leyden*, zijn te bekomen GEDEELTEN VAN LOTEN voor de 216de Staats-Loterij. De Trekking der *Eerste Klasse* begint aanstaande Maandag den 5den Januarij 1852.

De Ondergeteekende heeft de eer het geachte Publiek te verwittigen, dat voortdurend bij hem voor onderstaande prijzen is te bekomen:

BOTERJANHAGEL, ... 40 Cents de 5 Oncen.
Best ALLERHANDE, ... 40 » » 5 »
MUSCOVISCH- en AMANDELGEBAKKEN, ... 70 » » 5 »

Bestellingen gelieve men vroegtijdig te laten bezorgen op de Langebrug bij de St. Pieters-Choorsteeg.

LEYDEN, 29 December 1851, G. FREERS, *Banketbakker.*

Botermarkt.

LUTKIE, CRANENBURG EN GEIJER,

Hebben de eer te berigten dat zij ruim voorzien zijn, van GROOTBOEKEN, JOURNALEN en KANTOORBOEKEN, in verschillende formaten, als:

Kantoorboeken, half lederen Band, (2 Boek dik) 70 Cents, voorts van 3 en 4 Boek met en zonder lijnen, evenredig genoteerd. — *Bijkomf Formaat* met hoofd staande en contra Lijnen, iets hooger. — *Mediaan Formaat* voor **Grootboeken** en **Journalen** van zwaar Hollandsch Papier in zeer soliede Engelschen Springband à *f* 2,70 en hooger. — Voorts alle kleinere **Kantoor-, Winkel-, Huis- en Zakboekjes**, waaronder Huisboekjes in Chitsen Band; van 18 Cents het Dozijn. — **Koopmans Zakboek**, Goud op Snee, geheel Leder, met twee Tasschen, Landkaart, Almanak en Stedewijzer, à 32 Cents. — Alle bestelde **Boeken**, naar eigen model gelinieerd, kunnen binnen 6 dagen gereed zijn. — **Velin Rekening-Papier**, twee maal gelijnd, de Riem *f* 3,25, het Boek 18 Cents. — **Gesteendrukte Rekeningen**, de 100: 30, 40 en 50 Cents. — **Gesteendrukte Quitantiën**, de 100: 12, 15, 20 en 25 Cents. — Voorts: **Gesteendrukte Nota's, Assignatiën, Wissels** tot zeer lage prijzen. — **Visite- en Adreskaartjes** van best Fransch Carton de 100: 13, 20 en 25 Cents. — **Beste Patent Schrijf-Inkt** de Flesch 20 Cents, bij de 10 Flesschen lager, voorts Kruikjes van 10 en 15 Cents. **Roode** en **Blaauwe Inkt** in Potjes à 5 Cents, in Flacons 10 Cents. Ook belasten wij ons met alle Boek- en Steendrukwerken, als van Rekeningen, Kwitantiën, Prijs-Couranten, Adres- en Visiten-Kaartjes, enz. enz.

WILLIGE VERKOOPING,

in het *Heeren-Logement* aan den Burg binnen *Leyden*, (tenoverstaan van den Ed. Achtb. Heer Kantonregter te *Leyden*) van:

No. 1. Een ruim hecht sterk en weldoortimmerd HUIS EN ERVE, binnen *Leyden*, op de Hoogstraat bij de Vischbrug, waarin is gevestigd het Expeditie-Kantoor der Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij, getekend Wijk VII. No. 5.

No. 2. Een ruim hecht sterk en weldoortimmerd HUIS EN ERVE, waarin sedert onheugelijke jaren de *Broodbakkerij* is uitgeoefend en nog wordt voortgezet, staande binnen *Leyden*, aan den Nieuwen Rhijn, op den hoek der Vrouwesteeg, in Wijk IV. No. 147. Alles breeder bij aangeplakte biljetten omschreven.

Waarvan de provisionele Opveiling zal plaats hebben op Zaturdag den 17den Januarij, en de finale Gunning op Zaturdag den 24sten Januarij 1852, beide des avonds ten 6 ure, met Verhoogingen.

De voorschreven Perceelen kunnen worden bezigtigd des Dingsdags en Donderdags van iedere week, vóór de Verkooping tusschen 11 en 3 ure, mits vooraf bij de bewoners belet vragende.

Nadere informatiën te bekomen ten Kantore van den Notaris A. B. BARKEY Nz., te *Leyden.*

VERKOOPING in de *Stads-Bank van Leening* te *Leyden*, op Dingsdag den 13den Januarij 1852, des Voormiddags ten 10 ure, van VERSTANE PANDEN, zoo van Juweelen, Goud, Zilver en Horologiën, als van Wollen, Linnen en andere, zoo gemaakte als ongemaakte GOEDEREN, beleend in de maand September 1850.

Zijnde daags vóór den Verkoopdag, des Voormiddags van 10 tot des Namiddags ten 2 ure, voor een ieder te zien.

HOUTVERKOOPING

op de Hofstede *Veenenburg* onder *Lisse*, Dingsdag den 30sten December 1851, van een groote Partij, op struik staande, zwaar EIKEN, BERKEN, ESSEN en ELZEN HAKHOUT, gemakkelijk te vervoeren.

PUBLIEKE VERKOOPING,

op Woensdag den 31sten December 1851, des voormiddags te *tien* ure, van eene partij ESSCHEN, ELZEN en ander HAKHOUT, staande op de Plantsoenen op den Vestwal zoo aan de Hoogewoerdsche als aan de Rijnsburger Poorten. Voorts eenige doode BOOMEN door de Stad, en eindelijk daarna ten *twaalf* ure, eene partij BRANDHOUT en ROMMELING aan de Timmerwerf der Stad *Leyden.*

De Pillen en Zalf van Holloway zijn een onfeilbaar middel tegen scheurbuik.

THOMAS ANDREWS te Newcastle, was sedert jaren lijdende aan scheurbuik en kwade vochten over alle deelen des ligchaams. Hij was onder behandeling geweest van onderscheidene geneeskundigen doch vond daarbij volstrekt geen baat, eindelijk werd hij zelf ongeneesbaar verklaard. Toen begon de arme man als eene laatste hoop de *Pillen* en *Zalf* van HOLLOWAY te gebruiken, welke zijne ziekte zoo volkomen in derzelver oorsprong weg namen, dat hij in tijd van zes weken zijn gewonen arbeid kon hervatten, en thans is zijne geheele huid zoo zuiver als die van een kind.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt:

Doosjes Pillen à *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 7.75, *f* 15.50, *f* 28.50.
Potjes Zalf à *f* 0.90 *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 8.15, *f* 15.90, *f* 23.90.

Te bekomen te *'s Hertogenbosch* bij J. STRAATMAN, te *'s Hage* bij W. C. VAN DORT en te *Gouda* bij J. A. P. P. VAN DER HEYDEN, alsmede te *Londen*, Strand 244, *Holloway's Etablissement.*

PRIJS VAN DE BOTER AAN DE WAAG TE LEYDEN.
Zaturdag 27 *December.* Van *f* 28 tot *f* 32.

Effecten-Societeit,

VRIJDAG, 26 December.

	Laagst. koers.	Hoogst. koers.	Gebleven.
NEDERLAND, Werkelijke Schuld à $2\frac{1}{2}$ pCt.	—	$57\frac{5}{8}$	—
Dito Certificaten . . . » 3 »	—	—	—
Dito dito . . . . » 4 »	—	—	—
Amortisatie Syndicaat . . . . » $3\frac{1}{2}$ »	—	—	—
Handelmaatschappij . . . . . » $4\frac{1}{2}$ »	—	—	—
O. I. Leening . . . . » 4 »	—	—	—
Dito Holl. Spoorweg . . . »	—	—	—
Aandeelen Rijn-Spoorweg . . » $4\frac{1}{2}$ »	—	—	—
Haarlemmermeer . . . . . . » 5 »	—	—	—
RUSLAND, Obl. HOPE 1798 en 1816 » 5 »	—	—	—
Dito dito 1828 en 1829 . . » 5 »	—	—	—
Cert. bij dito 1831 en 1833 » 5 »	—	—	—
Dito 1840 . . . . » 4 »	—	—	—
Dito bij STIEGLITZ & Co. . . » 4 »	—	—	—
Dito dito Nieuwe . . . » 4 »	—	—	—
Inschrijving in Assign. . . . » 6 »	—	—	—
Certificaten van dito . . . . » 6 »	—	—	—
POLEN, Obligatiën . . . . . . » 4 »	—	—	—
Dito Aandeelen met Loten. fl. 250 *f*	—	—	—
Dito dito 1835 . . . . . . » 500 »	—	—	—
SPANJE, Leen. bij ARDOIN v. 25 £ à 5 pCt.	$16\frac{7}{16}$	$16\frac{1}{8}$	—
Dito dito Onbep. Stukken . » 5 »	$16\frac{7}{16}$	—	—
Dito Obligatiën . . . . » 3 »	$40\frac{1}{8}$	—	—
Dito Binnenl. à 6 m. . . . . » 3 »	$37\frac{1}{2}$	$37\frac{3}{8}$	$37\frac{11}{16}$
Coupons Ardoins	$8\frac{1}{8}$	$8\frac{3}{16}$	$8\frac{1}{8}$
OOSTENRIJK, W. B. bij Goll. . » 5 »	—	—	—
Dito . . . . » 4 »	—	—	—
Dito Metall. . . . . » 5 »	$74\frac{1}{8}$	$74\frac{3}{8}$	—
Dito Nieuwe . . . . » 5 »	$80\frac{1}{8}$	$80\frac{3}{16}$	$80\frac{1}{4}$
Dito 1847 . . . . » $2\frac{1}{2}$ »	$38\frac{1}{2}$	—	—
BELGIE, Bank. . . . . » $2\frac{1}{2}$ »	—	—	—
Dito bij ROTHSCHILD . . . . » $2\frac{1}{2}$ »	—	—	—
BRAZILIE, 1824 200 £ . . . . 5 »	—	—	—
PORTUGAL, te Londen . . . . » 5 »	$33\frac{1}{4}$	—	—
Dito dito . . . . » 4 »	33	—	—
VENEZUELA, ... » $3\frac{1}{4}$ »	35	—	—
MEXICO, ... » 5 »	—	—	—
AMERIKA, Bankactiën	$4\frac{1}{2}$	—	—

De Wisselkoers der Gouden Tienguldenstukken is *f* 9.60 à 10.
Koers van het Geld: Beleening $2\frac{1}{2}$ pCt. Prolongatie 3 pCt.

Te Leyden ter Boekdrukkerij van J. G. LA LAU.

In welke verhouding staat te Leyden het gebruik van Sterken Drank *tot dat van eene der eerste* Levensbehoeften?

(*Mededeeling uit het antwoord hierop gegeven den* 15 *December l. l. in de Openbare Vergadering van de Leydsche Afdeeling der Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Sterken Drank*).

De plaatsen, waar gedistilleerd verkocht werd, de logementen en societeiten er onder begrepen, beliepen in het jaar 1845 een getal van 300;
1846 » » » 295,
1847 » » » 267,
1848 » » » 247,
1849 » » » 229,
1850 » » » 222,
1851 » » » 228.

Van het jaar 45 tot 50 zijn dus de plaatsen tot verkoop *een vierde* verminderd en sedert dien tijd zoo wat op hetzelfde getal gebleven. Dat het verbruik nog iets meer dan die gelegenheid er toe is afgenomen, kan blijken uit de opbrengst van den stads impost op het gedistilleerd.

In 1840 bedroeg zij *f* 63,429.
1841 » » » 60,464 dus bij de *f* 3,000 minder.
1842 » » » 55,144 dus ruim » 5,300 »
1843 » » » 53,712 » » » 1,400 »
1844 » » » 49,557 » » » 4,150 »
1845 » » » 48,152 » » » 1,400 »
1846 » » » 47,301 » » » 850 »
1847 » » » 40,604 » bij de » 7,000 »
1848 » » » 40,861 » ruim » 260 meer.
1849 » » » 42,563 » » » 1,700 »
1850 » » » 44,687 » » » 2,100 »
welligt mede ten gevolge der maskerade.
1851 bedraagt zij vermoedelijk, omdat December op een *f* 4,000 geschat wordt, *f* 42,201 d. i. weer bij de *f* 2,500 minder.

Ofschoon door die cijfers in 't algemeen eene gunstige verandering wordt aangewezen, zoo is die uitkomst evenwel niet wat zij vertoont. — Het vertrek van een aanmerkelijk gedeelte des garnizoens en de pénible tijdsomstandigheden hebben grooten invloed op de vermindering uitgeoefend. De sterkste vermindering heeft plaats gehad in 1847 en 1848 toen de noodkreet des hongers zich hooren liet, en bedroeg omtrent *een derde*. Van dien tijd af is de opbrengst wel vermeerderd; maar heeft toch niet weer de vroegere hoogte bereikt. Er is evenwel nog iets anders, waarop wij bij de beoordeeling van die statistiek te letten hebben. De 100 opcenten, welke buiten en behalve de *rijks*-accijns, voor de *stad* geheven worden, en nog altijd de som van *f* 40,000 te boven gingen, verplaatsen een *goed deel* van de consumptie naar de omliggende gemeenten in de onmiddellijke nabijheid der stad. Even buiten de poorten vallen namelijk de 100 opcenten weg, en wordt de sterke drank veel goedkooper verkocht. Terwijl nu het gebruik *in* de stad vermindert, neemt het buiten niet slechts toe, maar om zoo veel meer toe, als er voor hetzelfde geld grootere hoeveelheid sterke drank te verkrijgen is. Men begeve zich slechts Zaturdag, Zondag en Maandag 's avonds even buiten de Zijle- en de Mare-poorten, en buiten de Rijnsburger vooral links het singel op, om zich hiervan te overtuigen en eenigzins na te gaan, wat er door hen, die in de stad te huis behooren, nog jaarlijks buiten haar aan drank verdaan wordt. Buiten onze poorten digt bij de stad zijn 39 tapperijen, d. i. een *vijfde* van het aantal dat binnen onze muren gevonden wordt, als men de logementen en societeiten er buiten rekent. Die buiten-consumtie bedraagt *minstens* een vijfde van hetgeen *in* de stad verbruikt wordt. Ik vergeet hierbij niet, dat ook vreemden b. v. op marktdagen en bij andere gelegenheden tot het verbruik in de stad bijdragen; en wil niet de *gelds*waarde, maar eenvoudig de *hoeveelheid* in aanmerking nemen, ofschoon naar het oordeel van bevoegden, die ik raadpleegde, ook de geldswaarde wel op 1/5 gesteld zou kunnen worden. De grondslag, waarop de berekeningen en herleidingen, waarmede ik u wil bezig houden, rusten zullen, is dus eerder te klein, dan te ruim genomen. Daar het mij om waarheid te doen is, moet geen schijn van overdrijving aan deze mededeelingen kleven.

De *stedelijke* accijns van 't gedistilleerd heeft, 1849, 1850 en 1851 dooréengerekend, jaarlijks een *f* 43,150 beloopen. Die impost veronderstelt eene jaarlijksche consumptie *in* de stad van ruim 399,536 kannen van 90 procent sterkte, want van die sterkte wordt het gedistilleerd door elkander gebruikt. Wordt nu hierbij 1/5 gevoegd voor hetgeen door de onzen buiten de poorten verbruikt wordt, dan is tegenwoordig de geheele consumptie in het jaar voor Leyden minstens op een 479,443 kannen te stellen; d. i. over de geheele bevolking van 35,864 zielen geslagen en — 5 zielen het gezin gerekend — op 67 kannen of 84 gewone flesschen d. i. nagenoeg 1 en 3/4 anker voor ieder huisgezin in de stad (*). Voor die hoeveelheid *drank* worden nu vereischt omtrent 770,534 Ned. ℔ rogge, dat is — tegen 70 Ned. ℔ op een mud — ruim 11007 mudden of 366 lasten rogge. En hoeveel rogge is er nu jaarlijks aan *brood* in onze stad verbruikt? Volgens aangifte in de laatste jaren gemiddeld

(*) De ankers zijn berekend, niet tegen 45 maar tegen 49 flesschen, omdat 39 kannen of één anker *vier* gewone flesschen (die slechts 8 maatjes houden) meer oplevert dan men doorgaans ontvangt. Die 4 flesschen komen ten nadeele van den verbruiker en ten voordeele van den wijnhandelaar, terwijl bovendien de impost onnoodig betaald wordt.

plus minus 1,173,717 Ned. ℔, d. i. 16,767 mudden of 558 lasten. *Er wordt dus door de bevolking der stad niet slechts half zooveel rogge aan* STERKEN DRANK *verdaan als er aan* BROOD *verbakken wordt, maar nog 87 lasten of 2610 mudden daarenboven!* Van die rogge voor alle inwoners, zijn echter uitsluitend voor de *bedeelden* aangegeven 274,050 Ned. ℔, d. i. 3915 mudden of 130½ lasten in het jaar. En wat volgt daar nu uit? Dat hier jaarlijks op 4/5 na, DRIEMAAL zooveel rogge meer aan *drank* dan aan *brood voor de bedeelden* verslonden, om niet te zeggen, moedwillig verdorven en in een vloek veranderd wordt! — Wil men nog een' anderen maatstaf? welnu, dan herleide men de 770,534 Ned. ℔ rogge tot brooden. Ieder Ned. ℔ rogge*meel* staat gelijk met een rogge*brood* van 1½ Ned. ℔ zonder toevoeging van eenige grint of zemelen. Naar die berekening zou de rogge, die hier binnen één jaar aan *sterken drank* verdaan wordt, 1,155,801 (zegge: één millioen honderd vijf en vijftig duizend acht honderd en één) *brooden* van een Ned. ℔ het stuk uitleveren, dat is ruim 32 voor iederen inwoner of 161 brooden van een Ned. ℔ voor *ieder* huisgezin in de stad, rijk of arm. Schat men, niet de eigenlijk *bedeelden*, maar de *armen* van Leyden eens op 10,000 zielen, dan zouden uit de rogge, thans voor *drank* in ons midden benoodigd, aan onze armen, de kinderen medegerekend, per hoofd 115½ Ned. ℔ best en zuiver roggebrood kunnen uitgedeeld worden. Wil men in plaats van het *zielental* de *huisgezinnen* der armen stellen, dan zou *elk* van die 2000 huisgezinnen 's jaars 577½ Ned. ℔ best roggebrood ontvangen, d. i. indien er eens 1/2 jaar of 26 weken lang bedeeld werd, meer dan 22 Ned. ℔ in de week voor ieder gezin.

Hebben deze opgaven en berekeningen reeds wat ons moet verbazen, niet minder zullen de uitkomsten treffen, wanneer wij ons eens bij de *gelds*waarde bepalen. De gemiddelde waarde van al het gedistilleerd is per kan 55 Cts. *binnen* en 45 Cts. *buiten* de stad, de accijns er onder begrepen. Naar dezen maatstaf wordt hier jaarlijks de enorme som van *f* 255,703 voor sterken drank uitgegeven. Dat bedraagt *f* 7,13 voor iederen inwoner; *f* 25,50 voor ieder van de 10,000 armen; en *f* 127 in 't jaar voor ieder huisgezin van de armen, of *f* 4,88, d. i. nagenoeg *f* 5 per week, als men den tijd van bedeeling een 1/2 jaar laat duren. Is het wel te verwonderen, dat diaconiën zich verpligt gevoelen aan armen, die sterken drank gebruiken, allen onderstand te weigeren? — Indien die som van ruim derdehalve ton niet voor sterken drank, maar voor roggebrood besteed ware geworden, dan zou het behoeftige Leyden — naar de tegenwoordige zetting, die (terwijl de rogge duur is) 17⁵ Ct. de 1½ Ned. ℔ bedraagt — er voor in de plaats gehad hebben 2,191,740, zegge: meer dan twee millioenen brooden van een Ned. ℔; d. i. niet slechts veel meer dan er door de *gansche bevolking* gebruikt, maar ruim *vijf* maal zooveel als er jaarlijks aan de *bedeelden* uitgereikt zijn. Over de *gansche* bevolking verdeeld, zou ieder *inwoner* ruim 61 of ieder *gezin* ruim 305 brooden van een Ned. ℔ ontvangen. Over de *gezamenlijke* 10,000 *armen* verdeeld, zou *ieder* hoofd voor hoofd ruim 219 en ieder *huisgezin* 1095 brooden van een Ned. ℔ ontvangen, d. i. 42 Ned. ℔ roggebrood in de week of 6 per dag voor ieder gezin, als de bedeeling een half jaar aanhield. Die berekening is gemaakt naar de laatste broodzetting; en die zetting bepaalt den *hoogsten* prijs waarvoor het brood verkocht mag worden, en sluit dus tevens in — of zorgt voor — de behoorlijke verdiensten of winsten van hem, die het bereidt en verkoopt. Wil men de *gelds*waarde van het gedistilleerd eenvoudig tot *rogge* herleiden, dan zouden er voor die *f* 255,703 naar den marktprijs die tegenwoordig hoog is en voor een mud van 70 Ned. ℔ gemiddeld *f* 6,75 bedraagt, gekocht kunnen worden 37,882 mudden d. i. nagenoeg 1263 lasten roggen, d. i. meer dan éénmaal zooveel als door de geheele bevolking of ruim 9 en 1/2 maal zooveel meer als er voor de *bedeelden* in onze stad gebruikt is geworden.

En waartoe nu dit alles? Om de stad onzer inwoning in een ongunstig daglicht te plaatsen (*)? Ongelukkig, wie daarop zich verdedigen moet. Buitendien is het elders welligt nog treuriger dan hier. Liefst wil ik het betere gelooven. Het zou niet ondienstig zijn verschillende groote steden op dit punt eens met elkander te vergelijken. Doch al ware het elders veel treuriger gesteld dan te Leyden, wat zou hiermede gewonnen zijn? Mijne mededeelingen en berekeningen veranderen er niet door. Waarom het hier te doen is en wat de hoofdzaak uitmaakt, blijft toch waarheid, want echte statistieke opgaven ben ik gevolgd. Ja, opdat zelfs geen schijn van overdrijving de kracht der waarheid belemmere, zoo noodig ik iedereen uit, waar ik misstte of iets voorbijzag, mij in te lichten of teregt te wijzen, zoo als de zaak dat eischt en mijn pogen dat verdient. Het zijn echter in 't algemeen onbetwistbare feiten, die tot U spreken, stadgenooten! En waar zulke feiten spreken, kan men van gevolgtrekkingen en redeneringen zich bijkans ontslagen rekenen. Het was mij alléén te doen, om, vooral bij de naderende wisseling van den jaarkring, de opmerkzaamheid te vestigen op — en aller oogen te openen voor het vreesselijk misbruik van den sterken drank; — om de welgezinden, bij de nieuwe orde van zaken, die een' nieuwen beteren geest moet aanbrengen, in tijds bedacht te maken op eene nieuwe en vereenigde poging, zoo niet tot afschaffing althans tot verplaatsing der kermis; — om allen, die in het pauperisme een dreigend teeken des tijds zien, te wapen te roepen tegen den eersten en gevaarlijksten vijand, die daartoe bestreden moet worden; — en om een ieder, die het wèl meent met vaderland en volk en wien het hart warm voor menschenheil klopt, ernstig en krachtig te dringen, dat hij toch in zijnen kring door voorbeeld en invloed het gebruik helpe weren van een' drank, die een vloek van onzen tijd is geworden en zooveel jammer en verderf uitstort over het tegenwoordig en toekomend geslacht!

CHR. KRABBE.

(*) Aangenaam is het mij hier te kunnen aanteekenen, dat van de 30 ambtenaren, die van stadswege met de surveillance belast zijn, tien den sterken drank in 't geheel niet gebruiken en de overige slechts zeer weinig. Waarom ontbreken de namen van dat tiental en van zoovelen, die gelijke onthouding oefenen, nog onder de leden onzer Nederl. Vereeniging tot Afschaffing?